

Waarom woon jij niet in een straat?

(geschikt te maken voor groep 5 t/m 8)

Het project bestaat uit drie delen. Het eerste deel vooral introductie bewustwording, het tweede deel is een speurtocht door het centrum van Schiedam of door de eigen wijk, het laatste deel is een rollenspel. Er zit een opbouw in de opdrachten, maar niet alle opdrachten moeten worden gedaan. Door te kiezen of het project aan te passen is het ook geschikt te maken voor groep 5,6 en 8.

Les 1 Introductie op straatnamen

Leerkracht:

1 Vraag aan kinderen: Wie woont er (ECHT!) in een straat?

...kade, ...plantsoen, ...weg,....erf: dit zijn allemaal geen straten!

AleidaSTRAAT en HoogSTRAAT wel.

2 Laat kinderen zelf "achtervoegsels" van straten opnoemen.

Bespreek met de kinderen de betekenis van de verschillende achtervoegsels. Denk hierbij aan ligging, wel/geen groen, wel/geen water, status, breedte van de "straat", binnen of buiten centrum, oude of nieuwe straat, etc.

Zijn de volgende "achtervoegsels" allemaal besproken?

pad	steeg	park	buiten het centrum:
plantsoen	straat	dijk	dal
laan	weg	watering/wetering	borg
singel	plein		holm
hof	vest		fors
haven	kade		veld
plaats	buurt		akker
boulevard	erf		

Borg, holm, fors zijn geen Nederlandse achtervoegsels.

In welke wijk komen die namen voor?

Antwoord:

Sveaparken. In deze wijk staan Zweedse huizen en dit zijn Zweedse straatnamen.

Wat betekenen die Zweedse achtervoegsels?

Hoe ziet een straatnaambord eruit?

Antwoord: Altijd dezelfde vorm, altijd dezelfde kleur blauw met dezelfde kleur wit. Dit zijn RAL-kleuren. Ook het lettertype staat vast.

Waarom worden straatnamen bijna nooit veranderd?

Antwoord: Onhandig, dat scheidt verwarring. Op alle plekken moet de naam veranderd worden.

Het straatnaambordje, maar ook in de stadsplattegrond.

Bedrijven moeten klanten adreswijzigingen sturen en nieuw briefpapier drukken, dat is duur. Gemeente moet dit betalen.

Doe-Opdracht

Wat betekent mijn straatnaam?

In welke straat wonen de kinderen. Weten ze wat die straatnaam betekent?

Laat ze in groepjes (op internet) uitzoeken wat hun straatnaam betekent.

Rondom school (omgevingsgeschiedenis)

Welke straten zijn er rondom de school?

Lijken de straatnamen op elkaar?

Is er een thema? Welk thema?

Kun je meer informatie vinden over dit thema?

Verzin nieuwe straatnamen die in dit thema passen?

Extra opdracht

Verzin samen met de kinderen:

A top 3 van moeilijkst te spellen/schrijven Schiedamse straatnamen

B top 3 van vreemdste Schiedamse straatnamen

C top 3 van ... (vul zelf in: langste, mooiste e.d.) ... Schiedamse straatnamen

D top 3 van ... (vul zelf in) ... straatnamen in Nederland

Thema 's: Buurtenkaart (gebruik buurtenkaart)

Spel: buurten raden:

Een kind noemt de straat waar hij/zij woont (of een andere) Schiedamse straat.

A De andere kinderen raden hoe de wijk/buurt heet waar de straat ligt en waar die buurt in Schiedam is.

B De andere kinderen noemen enkele straten in de buurt met een zelfde soort naam.

Let op! Soms komen kinderen uit Vlaardingen of Rotterdam.

Buurten met een thema

Een belangrijke historisch thema voor Schiedam is het jenever maken.

Er zijn dan ook 3 buurten die d.m.v. straatnamen hier naar verwijzen:

Hollandiabuurt

Distillateursbuurt,

Brandersbuurt

(Noletbuurt: hier staan de fabriek en molen van Nolet; maar er zijn hier geen straatnamen die verwijzen naar jenever maken)

Hollandiabuurt:

Hier stond tot de jaren 1970 de Hollandiafabriek waar ze gist maakten. (gist is een bijproduct bij het maken van jenever)

De straatnamen hebben te maken met het produceren van de moutwijn. (van moutwijn/brandewijn wordt jenever gebrand) :

Moutwijnpad, (Hollandiahof), Branderssteeg, Brandersbrug, Brandewijnpad, Korenwijnpad

Distillateursbuurt:

In deze buurt zijn verschillende namen van belangrijke brandersfamilies:

Rijnbendestraat, Pieter Loopuytstraat, Van Gentstraat

Brandersbuurt:

Hier stonden vroeger branderijen om moutwijn te maken en veel kleine huisjes van brandersknechten. De branderijen en huisjes zijn bijna allemaal gesloopt. De namen van de straten hebben een duidelijke link met de brandersindustrie.

05861 Grote of St. Janskerk in 1910, foto-graaf onbekend

Andere buurten die veel met Schiedam te maken hebben:

Liduinabuurt: Liduina is de stadsheilige (Liduinabasiliek)

Piet Sandersbuurt: architect Sanders heeft die buurt ontworpen, maar heeft ook andere gebouwen ontworpen (Passage, St Jacobsgasthuis)

Haverschmidtbuurt: bekende Schiedamse dominee, ook bekend als (dichter) Piet Paaltjes

Maar er zijn ook straatnamen en buurtnamen die niets met Schiedam te maken hebben:

Schildersbuurt, Wetenschappersbuurt, eilandenbuurt (=Gorzen), Staatsliedenbuurt, Schrijversbuurt, Ambachtenbuurt (zie verder de buurtnamenkaart).

Opmerking m.b.t. cijfers:

Het Central Bureau van Statistiek (het CBS) heeft de cijfers aan de buurten gegeven. De gemeente gebruikt deze cijfers ook voor statistische weergaven.

Les 2: Geschiedenis: Hoe krijgt een straat een naam?

Vroeger hadden straten geen officiële naam. Soms hadden ze wel een naam, maar vaak werden verschillende namen voor dezelfde straat gebruikt. In de Gemeentewet van 1851 staat dat straatnamen moeten worden vastgelegd. De gemeente is hiervoor verantwoordelijk.

De gemeenteraad of het college van burgemeester en wethouders (B&W) stellen de straatnamen vast. De straatnaamcommissie geeft een advies. De commissie bestaat uit een aantal personen, die allemaal iets met de openbare ruimte te maken hebben. Zoals politie, brandweer, en TNT-post en één of meerdere deskundigen op het gebied van de (plaatselijke) geschiedenis.

In Schiedam heet de adviescommissie: Commissie Naamgeving Openbare Ruimte (afkorting CNOR). De commissie geeft dus namen aan straten, pleinen, tunnels, fietspaden, maar ook aan bruggen. (De bruggen hebben overigens ook allemaal een nummer, dit is makkelijk voor politie en brandweer.)

In het centrum van een stad zijn de namen van een straat op een natuurlijke manier ontstaan. Lag een straat bij een kerk, dan werd dat de Kerkstraat. Waren er twee straten bij de kerk, dan werd een straat de Lange Kerkstraat en de ander de Korte Kerkstraat. Een straat kon ook een naam krijgen die samenhang met wat daar gebeurde. De plek waar de vis werd verkocht, werd de Vismarkt. Of de straat kreeg de naam van een groot gebouw in de straat, bijvoorbeeld Schoolstraat. Ook kon de naam van de straat ontstaan door de naam van iemand die daar woonde. In Schiedam kennen we nog de Cornelis Brouwersweg die aan de Dam ligt. Tegenwoordig krijgt een nieuwe wijk straatnamen die bij elkaar passen. Bijvoorbeeld de namen van schilders zijn gebruikt in de Schildersbuurt en in Schiedam-Noord hebben veel straten "veld" of "akker" als achtervoegsel gekregen.

02420 Lange Kerkstraat met water in 1893, voor deze in 1895 werd gedempt. Foto Van Diggelen

Doe-opdracht: speurtocht door het centrum van Schiedam

De klas wordt in groepjes verdeeld. Elk groepje gaat o.l.v. een volwassene een speurtocht doen kriskras door het centrum. De volgorde van de routes zijn verschillend. Bij elk goed antwoord krijgt de groep een envelop. In elke envelop zit een letter. De letters samen vormen een woord. Het groepje dat het woord goed heeft geraden, heeft de wedstrijd gewonnen.

(De vragen staan op de voorlaatste bladzijde, de antwoorden op de laatste bladzijde.)

Let op:

Misschien raden de kinderen het woord wel, maar eigenlijk is de speurtocht te moeilijk. Het is de bedoeling dat kinderen na afloop met hun groepje op internet de geschiedenis van een paar straatnamen achterhalen en deze presenteren aan de klas.

Les 3: rollenspel: Straatnamencommissie

Verdeel de klas in groepjes van 5/6 kinderen. Elk groepje is een straatnamencommissie.

Elk kind krijgt een rol toegewezen. Kinderen verzinnen samen nieuwe namen voor de gekleurde straten in de wijk. Tijdens de discussie houden ze rekening met hun rol en de verschillende officiële CRITERIA (op blz 4).

Gebruik hierbij de *lege plattegrond van Voormalig Sportpark Kethel*

Verschillende rollen van een Straatnamencommissie:

burgemeester, gemeentearchivaris, politiemann, brandweerman, historicus, werknemer van PostNL, stedenbouwkundige

Burgemeester: hij/zij presenteert het voorstel aan de stad (In Schiedam zit de burgemeester niet in de CNOR.)

Gemeentearchivaris en historicus: beide kijken of de naam past bij de historie van de stad en of bij vernoeming v/e persoon, deze persoon niet in opspraak is geraakt

TNT Post: kijkt naar de vindbaarheid en of de straten en de straatnummering logisch lopen

Politieman en brandweer: kijken of een naam logisch is: klopt de associatie v/e brandweerman bij een naam: bijvoorbeeld een laan is breed en daar kan je met een brandweerauto doorheen en een steeg is klein, dus daar kan het niet:

Is de naam v/e straat goed te verstaan of lijkt die op de naam v/e andere straat? (Als dat zo is, rijdt de brandweer bij brand misschien naar de verkeerde straat toe!)

Stedenbouwkundige: kijkt of alle straten i/e bij elkaar horend deel (bijv. wijk) wel een zelfde soort naam krijgen

Laat de kinderen hun straatnamen presenteren. Welke groep heeft de beste straatnamen? En waarom?

De ECHTE straatnamen: (Gebruik hiervoor de plattegrond van het Sportpark Kethel met namen)

De straten die een nieuwe naam kregen liggen allemaal in Kethel. Met deze straatnamen worden een aantal belangrijke personen uit Kethel geëerd. Op Van der Loo na, leefden zij allemaal in de eerste helft van de 20e eeuw en hebben ze elkaar ook gekend.

Jacob Quartel (1887 - 1965)

Hij was postbode van Kethel, maar betaalde ook pensioenen uit. Vanaf 1940 had hij een postkantoor aan huis dat gerund werd door zijn dochter Ada. In de Tweede Wereldoorlog vervulde hij een rol in de illegale voedseldistributie.

Gustaaf Meijer (1888 - 1942)

Hij was lange tijd gemeenteambtenaar van Kethel en Spaland. Hij werd "het heertje" genoemd omdat hij er altijd zo keurig uitzag. In november 1940 werd hij ontslagen omdat hij Joods was. Joden mochten vanaf dat moment niet meer in overheidsdienst werken. Later is hij op de trein gezet naar Auschwitz waar hij in 1942 is overleden.

Jannetje Verbakel (1864 - 1944)

Zij had een jarenlang kruidenierswinkel met de naam "De Gunst" op de Dorpsstraat in Kethel. Omdat Kethel een dorp was met weinig winkels en vrij ver van Schiedam af lag, kon je bijna alles bij haar kopen.

Cornelis van der Loo (1818 - 1883)

Deze man was de stichter van de molenwerkplaats waar alle onderdelen voor een molen werden gemaakt. Hiermee werd dit bedrijf de grootste werkgever van Kethel. Zijn familie heeft het bedrijf voortgezet. De familie Van der Loo zat tijdens de Tweede Wereldoorlog in het verzet.

Peter van der Kuij (1908-1970)

In 1937 werd Van der Kuij benoemd tot geneesheer in Kethel. In de Tweede Wereldoorlog zat ook hij in het verzet. Hij heeft altijd in verschillende besturen gezeten, waaronder die van de christelijke school in Kethel.

32030 Lange Kerkstraat met sneeuw ca 1916, foto graaf onbekend.

Criteria voor het benoemen van straten in Schiedam

1. Een straatnaam moet geen verwarring geven met een al bestaande straatnaam.

M.a.w. de straatnamen mogen niet te veel op elkaar lijken. Dus geen Koningsstraat en een Jan de Koningsstraat.

2. Een straatnaam moet niet moeilijk zijn om te spellen.

Bijvoorbeeld: Cabelliaustraart of de Freule Wttewaall van Stoetwegenstraat (Den Haag) of de Willem Buytewechstraat (Rotterdam).

3. De naam van de straat moet niet te lang zijn.

Bij voorbeeld de Thomassen à Thuessink van der Hoop van Slochterenlaan (Groningen). Overigens: de familie van deze man vond de naam Van der Hooplaan ook goed.

4. Een straatnaam moet goed uit te spreken zijn.

Zie boven de Freule Wttewaall van Stoetwegenstraat (Kampen) en de Cabelliaustraart.

5. Een straatnaam moet niet makkelijk belachelijk kunnen worden gemaakt.

Bijvoorbeeld de Puntegaalstraat in Rotterdam dat werd de Plukjekaalstraat genoemd omdat daar het Belastingkantoor zat. Het Gat van Bolmers is daarom ook geen officiële naam geworden.

6. Probeer een historische naam te kiezen.

Zoals in Schiedam bijvoorbeeld het Moutwijnpad of de Koemarkt etc.

7. Gebruik bij een nieuwe wijk of buurt een thema en blijf dit consequent doen ook bij een uitbreiding.

Zoals bij de Velden en de Akkers in Spaland.

8. Je kunt een wijk ook een achtervoegsel geven waardoor je weet dat al de straten bij elkaar in de buurt liggen.

Bijvoorbeeld Abbaborg en Göteborg.

5557 Lange Haven met steeg rond 1932.

Speurtocht door Schiedam centrum

Vragen:

1. Waarom heet deze straat de Keetsteeg?

- * Hier stond vroeger een school waar de kinderen vroeger aan het keten waren.
- * Vroeger stonden hier zoutketen, waar men zout maakten.
- * Toen ze deze steeg maakten, stonden hier bouwketen.

2. Waarom heet deze steeg de Walvissteeg?

- * In deze steeg ligt een walvis begraven.
- * De steeg is naar de molen de Walvisch vernoemd.
- * Schiedamse schepen gingen vroeger op walvisjacht.

3. Waarom heet deze plek de Koemarkt?

- * Vroeger was hier een wei met koeien.
- * Vroeger woonde hier een familie met de naam Van der Koe.
- * Vroeger was hier een markt waar ze koeien verhandelden.

4. Deze straat wordt de Grote Markt genoemd. Waar is de Kleine Markt?

- * Dit was de plek voor de grote markt, ergens anders waren kleine markten zoals: de Vismarkt, de Margere Beestenmarkt etc.
- * Deze straat is er nooit geweest.
- * Deze straat ligt ergens ver buiten het centrum.

5. Waarom heet deze straat Branderssteeg?

- * Hier werd vroeger veel vuilnis verbrand.
- * De straat is vernoemd naar de branders, die moutwijn maakten die nodig was voor de productie van jenever.
- * Hier werden kaarsen gemaakt, die ze ook aanstaken, oftewel: branden.

6. Waarom werd deze markt Vismarkt genoemd?

- * Hier woonden de vissers.
- * Hier werd vis verkocht.
- * Hier woonde pastoor Vismans.

7. Waarom heet deze steeg de Lakensteeg?

- * In deze steeg was een winkel waar ze beddengoed verkochten.
- * Laken is een soort stof die ze in de Middeleeuwen maakten.
- * Hier woonde vroeger de beroemde schilder Laken.

8. Waarom heet deze straat de Grofbaan?

- * Hier werden grove (=dikke) touwen gemaakt.
- * Hier lagen vroeger grove stenen.
- * Hier kregen de auto's vroeger ruim (=grof) baan.

9. Waarom heet deze straat de Gedempte Baansloot?

- * Ooit stond hier een huis met een kapot slot.
- * Ooit was hier een sloot, maar die is gedempt (=dichtgegooid).
- * Hier was ooit een Baan, maar die is gedempt.

10. Waarom heet deze straat het Bagijnhof?

- * Bagijnen zijn net als Griffioen mythische dieren. Er bestaat ook een Griffioenstraat.
- * Bagijnen of Begijnen zijn vrouwen die samenwonen in een hofje en hun leven wijden aan God.
- * Bagijnen zijn monniken die bij elkaar in een klooster wonen.

Achtergrondinformatie:

Schiedam:

<https://www.schiedam.nl/Def/Gemeentearchief/Over-het-archief/Commissie-Naamgeving-Openbare-Ruimte/Nieuwe-straatnamen-eerste-helft-2015.html>

<https://www.schiedamopdekaart.nl/>

Website met ook oude kaarten van Schiedam. Hierop zie je duidelijk dat de vorm van de oude stad (het centrum) niet is veranderd. De meeste straatnamen in het centrum zijn ook niet veranderd.

Goede antwoorden:

Het woord dat geraden moet worden is: *straatnaam* Dus 10 letters.

Goede antwoorden:
1b / 2c / 3c / 4a / 5b / 6b / 7b / 8A / 9B / 10B